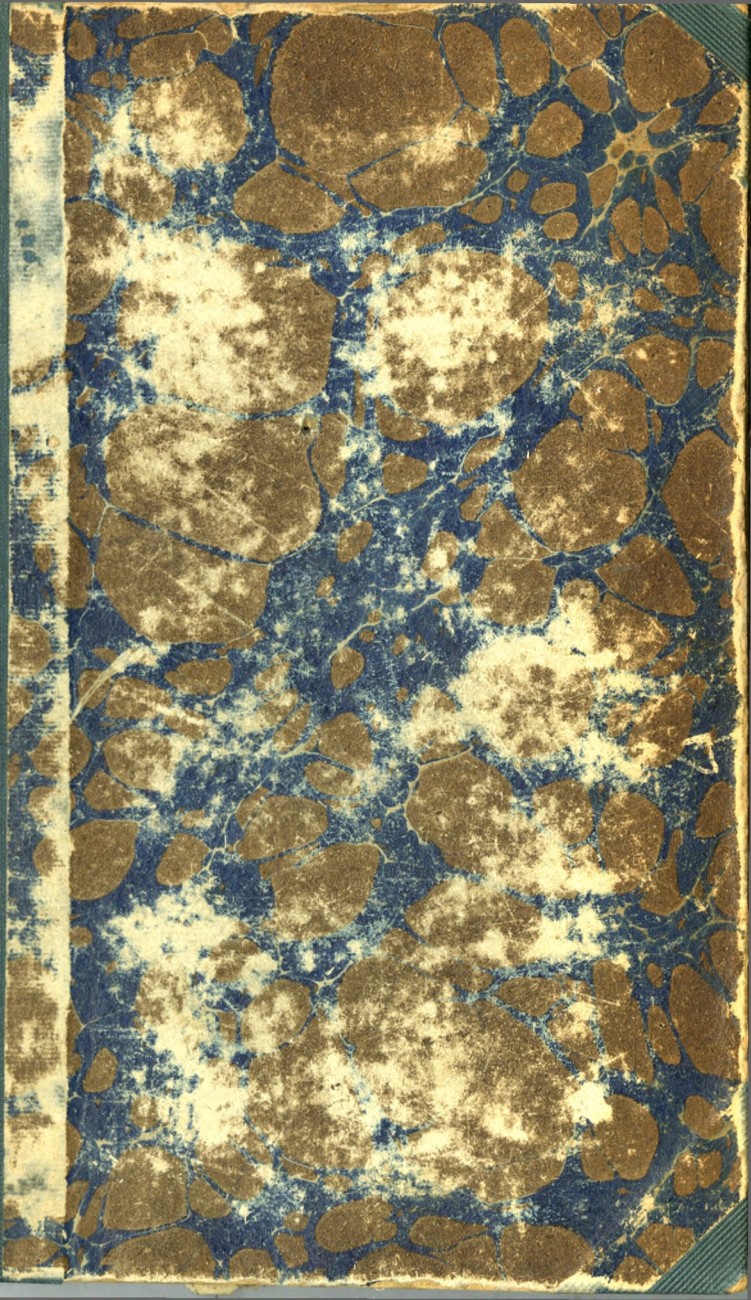

Politikai
röpiratok.

99.

99

777

JÓKAI MÓR

B E S Z É D E

A KÖLTSÉGVETÉSI ÜGYBEN

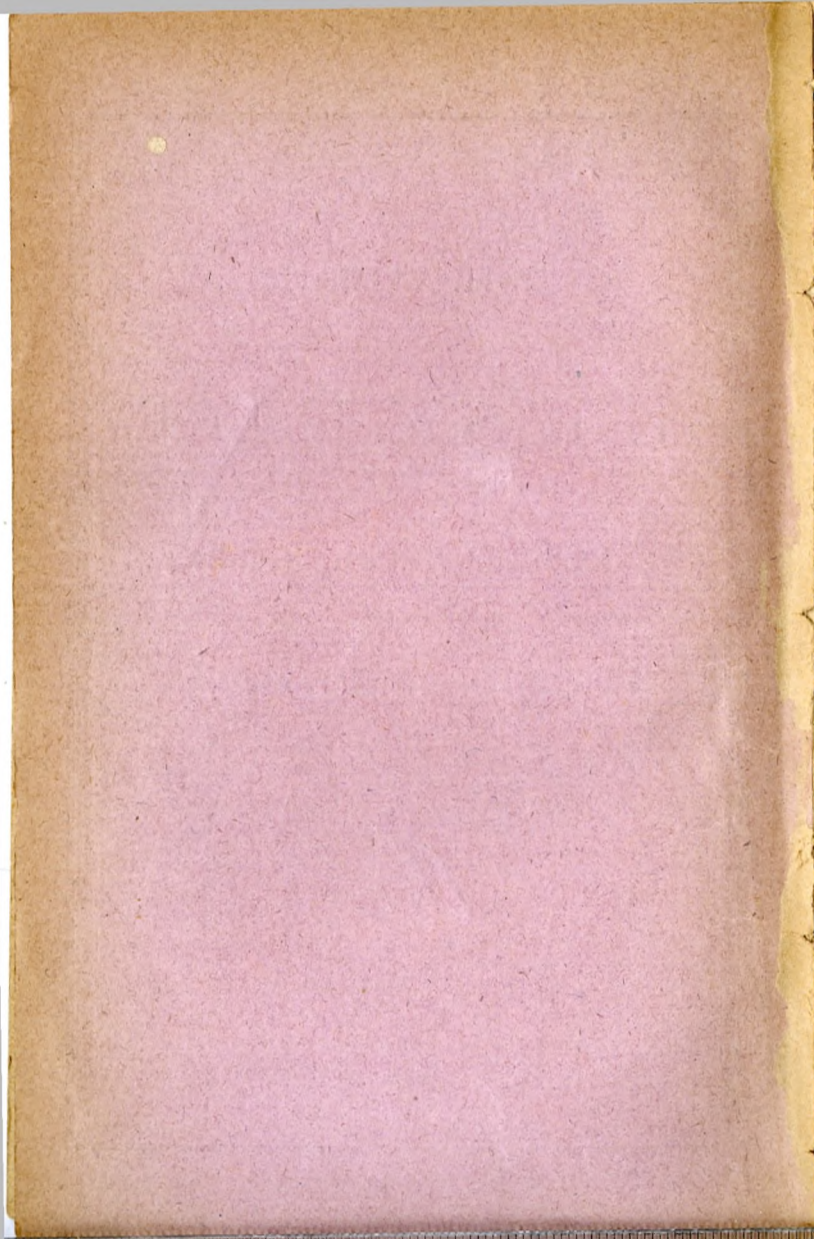
a képviselőház 1880. február 26-iki üléséből.

16.

BUDAPEST.

AZ ATHENAEUM R. TÁRS. KÖNYVNYOMDÁJA.

1880.

Dr BALLAGI GÉZA.

T. ház!

A költségvetésen kívül még két, vagy ha emlékezetem nem csal, talán három határozati javaslat van tárgyalás alatt.

Arra a határozati javaslatra, melyet a függetlenségi párt nyújtott be, nagyon kevés észrevételem van. Az egy messze távol eső politikának előkészítésén fáradozik. Erről vitatkozni sokáig lehet, sőt én itt még a kapacitálás lehetőségét sem zárom ki; de mivel most csak a jelen évi költségvetésről és a jelen évi politikáról van szó, s ezenfölül még egy másik oknál fogva is, melyet később ki fogok fejteni: le kell mondanom azon élvezetről, hogy a képviselőháznak ezen oldalával vitatkozást folytassak. Szólok csupán azokról, kik

ezen költségvetést a tárgyalás alapjául elfogadták, s kik kijelentették, hogy a kormánytól a bizalmat megtagadják. Ennek ugyan, azt hiszem, inkább lett volna helye az appropriáció kérdésénél, mint ez máskor is szokott lenni, de elismerem, hogy ha most át lehetne esni mind a két kérdésen, jobb lenne. Attól tartok azonban, hogy az appropriációnál meg fog ez a kérdés ujulni s így csak az időt vesztegetjük. Abba azonban már bele kell nyugodnunk, hogy törvényhozásunk tárgyalásaiban az idő kétharmadát a magas pártküzdelem, a magas politika fölött való viták foglalják el, s csak a megmaradt rész jut az oly szükséges reformkérdéseknek.

Az a szó lett kimondva ebben a házban, hogy soha jobban lejárt kormány nem volt e világon, mint a mostani. Hagyják rá! Nézzünk a genezisének utána, hogy történhetett ez? Mikor e kormány átvette a kormányzást, mikor működésének terét elfoglalta, legelső feladata az volt, hogy az akkor 60 millión felül menő deficitet leszállítsa mintegy 30

millióval. A ki jól emlékezik rá, különösen Széll Kálmán t. barátom fogja tudni, hogy mennyi magánérdeket kellett megsérteni ezen redukció által. Csak törvényszéket negyvenet kellett megszüntetni. S mindezen megsértett érdek embereiből tudott magának az ellenzék táborát gyűjteni, a mely ugyan akkor még nem volt ellenzék, hanem csak a malkontentusok tábora, de ha az ellenzék mindazon biztatásokat, a melyeket az elégtelen elemeknek adott kormányrajutás alkalmával, be akarta volna váltani, késznek kellett volna lennie, hogy a deficitet oda emelje, a hol volt 1873-ban. (Tetszés a jobboldalon.)

Ily körülmények között kezdődött meg a nemzetgazdászati és finanziaális alkudozás a lajtántuli tartományokkal.

Az ugynevezett mérsékelt ellenzék mit tett ekkor? Igyekezett kiragadni a zászlót a szélsőbal, a függetlenségi párt kezéből; tőle kapkodta el a jelszavakat és velük ostromolta a szabadelvű pártot és kormányát. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Az egyesült ellenzék

padjairól épen úgy hangzott az, hogy csak a külön vámterület mentheti meg Magyarországot, a mely különben elvész, mint hangzott a függetlenségi párt soraiból, a kik egyáltalában minden összeköttetést Ausztriával megtagadnak. (Ugy volt! a jobboldalon.) És a kormány ezen támadással szemben nem védhette a kormányt. Hogy miért nem védhette, igen jól fogja tudni az én igen t. képviselőtársam: Széll Kálmán. Azért nem, mert hogyha akkor lett volna az felfedezve és elmondva, a mit most Széll Kálmán képviselő ur konstátált, hogy ránk nézve ezen kiegyezésnek minő pozitív előnyei vannak, a Lajthán tul neheztettük, sőt lehetetlenítettük volna ezen kiegyezés létrejövetelét és az ottani megtámadások által a kiegyezés kedvező eredményei zérus fokra szállítottak volna le.

Ezért türt minden támadást a kormány és a szabadelvü-párt, ezért engedte magát lejártni a kormány ezen kérdésben, hogy Magyarország számára egy előnyös szerződést hozzon létre. (Tetszés a jobboldalon.)

Alig lett bevégzett tény e pénzügyi és nemzetgazdasági kiegyezés, következett a keleti háboru. Ugy hiszem, a ki komoly politikus czimére igényt tart, nem fogja többé azt állítani, hogy ezt a háborut mi nekünk Magyarországnak innen meg lehetett volna akadályozni. S mit tett ismét az ugynevezett mérsékelt ellenzék? Ezen kérdésben ismét kiragadta a zászlót a függetlenségi párt kezéből; ugyanazon jelszavakkal támadta meg a szabadelvű pártot és a kormányt és a mi azoknál valóságos szivből jövő entusiastikus rajongás volt, azt ők veszedelmes chauvinismussá alakítva, terjesztették a nemzetben szét (Tetszés a jobb-, mozgás a baloldalon. Halljuk!) és a kormánynak és a szabadelvű-pártnak ezt is türni kellett; mert hisz egy kormány nem mondhatja el egész diplomáciai tervét, melyet keresztül akar vinni, az egész világ előtt, mert az esetben eljárásná a korona bizodal-mát, de eljárásná a nemzet bizodal-mát is. (Mozgás balfelől.)

Tehát engedte magát a kormány és a

szabadelvű-párt lejártni a külügyi vitákban is, azért hogy monarchiánknak egy oly helyzetet biztosítson, melyből most már dominálja a keleti kérdést.

Kérem, ha ezen állításom ellen így felméltóztatnak zúdulni, mondják meg, hová lett tehát a tavalyi oly sokáig tartott nagy harcz, háboru e két nagy kérdésben? Hiszen az egyesült ellenzék mostani támadásaiból egészen hiányzik mindkét kérdés. Midőn Széll Kálmán t. képviselőtársam a fináncziális kiegyezés előnyeit kiemelte Magyarországra nézve, önök részéről nagyszerű éljenzéssel fogadtatott. Ez az éljenzés a mi politikánk helyeslése volt. (Tetszés a jobb oldalon. Derűtség balfelől.) Ez éljenzésben önök ünnepelesen visszavonták mindazon támadásokat s ráfogásokat, melyeket két esztendőn át ellenünk szórtak. (Tetszés a jobb oldalon.) S hová lett az a nagy tábor, mely a külpolitika miatt megtámadta a kormányt s pártját? Erre lehet ám elmondani, hogy »afflavit Deus et dissipati sunt.« (Derűtség s tetszés a jobb

oldalón.) Hiszen most már elő sem hozzák a képviselőházban, a delegációban pedig az önök delegátusai bizalmat szavaztak a külügyi politikáért.

Apponyi Albert gr. és Szilágyi Dezső (közbeszólnak): Nem áll!

Jókai Mór: Tehát megtagadták a bizalmat?

Szilágyi Dezső: Igen!

Jókai Mór: Én ezt nem tudtam, én csak azt tudtam, hogy a nagy ingerültség, a nagy elkeseredett megtámadás az önök részéről megszűnt azóta, mióta a külügyek élén nem egy magyar államférfiu áll, (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon) kinek nem volt egyéb hibája, mint az, a mi az allegóriai fénybogárnak, hogy ragyogott. (Tetszés a jobb oldalón.) Tehát önök, az ellenzék ezen része, elhallgatott a tények előtt, megszavazta azt Haymerlenak, a mit megtagadott Andrássynak, (Mozgás és ellenmondás a baloldalon) megtapsolta Széll Kálmánt a képviselőt, a miért Széll Kálmánra a pénzügyminiszterre

két éven át »pereat«-ot kiáltott. (Mozgás a baloldalon.) Az ellenzék tehát megtette az országnak azon rossz szolgálatot, hogy igyekezett lejáratni egy becsületes, hazafias és jóakaratu kormányt, de egyuttal megtette azon sokkal rosszabb szolgálatot az országnak, hogy lejárássa saját magát, mert most már ott állunk, hogy nincs az országban párt, melynek szavát a közönség föltétlen bizalommal fogadná. (Nyugtalanság a baloldalon. Élénk felkiáltások a szélső baloldalon: Ez reánk nem áll! Halljuk! Halljuk!) Ez nagy baj, s nagy idő kell hozzá, míg e bajból kigyógyul a nemzet.

Mi marad tehát a t. egyesült ellenzéknek a bizalmatlansági szavazat támogatására? A következő három pont: Az első az, hogy »a jelenlegi kormány (Halljuk!) pénzügyeink rendezésére irányzott tervszerü működést kifejteni nem képes.« Ezen állításának illusztrálására és bebizonyítására eddigelé tüzetesebben két képviselő, két kiváló tagja e háznak, vállalkozott: Lukács Béla és Széll Kálmán t.

képviselőtársaim. Mindkettőnek kalkulusbeli állításait a t. pénzügyminiszter ur már a maguk értékére leszállította. Fognak még többen is szólani hozzá, s merem reményleni, hogy a t. ház azon rendkívüli türelemben fogja részesíteni még az előadót is, hogy ő is elmondhassa annak idejében a maga czáfolatát. — Ez az ő feladatuk. Az én feladatomban az, hogy az ország fináncziális helyzetét az ő általuk adott világításban és árnyékozásban szemügyre vegyem. (Halljuk!)

Mindkét t. képviselőtársam megegyezett abban, hogy mi: a szabadelvű párt, a kormány és a pénzügyi bizottság nagyon optimistikus felfogással állítjuk elő az ország pénzügyi helyzetét. Bizony mi nem vagyunk optimisták. Érezzük mi nagyon jól, mily nagy veszedelem az országra nézve, hogy államháztartásunkban nincs meg a kellő egyensúly. Keressük is mindenfelé a módokat és eszközöket, hogyan lehetne ezen segíteni, de ha csak a jóságos Uristen nem segít rajtunk, a t. ellenzék ugyan nem segít. (Dertültség.)

Sőt a t. ellenzék minden lépten-nyomon akadályokat akar ezen törekvés elé gördíteni. — Mikor a kiadásokról van szó, az ellenzék bőkezű és követelő. (Felkiáltások bal felől: hol?) A hol a kormány az inségeseknek száz- ezreket akar adni, az ellenzék ugyanannyi milliót követel. Önök sürgetik, hogy legyen Fiume számára vízi ut, hogy a folyók szabályoztassanak, hogy vasutak vásároltassanak össze, hogy Szeged városában egy harmadik egyetemet állítsunk föl, hogy Szeged rekonstrukciójára 25 millió szavaztassék meg, s hogy állíttassék föl talajjavítási bank. Ámde mindez pénzbe kerül. Mi magunk is nagyon jónak találjuk mindezek létesítését, és minél bőkezűbben; de azután, a mikor arról van szó, hogy hol vegyük a kutforrásokat, akkor önök megint előttünk szaladnak és igyekeznek azokat bedugni. Ha a petróleumra akarunk vámot vetni, védelmezik a szegény munkásokat; ha a katonai szolgálatot nem teljesítőkre akarunk adót vetni, védelmezik a szegény otthonmaradókat (Élénk

derültség.) ; ha az utakra akarunk vámot vetni, védelmezik a szegény utazókat (Derültség.) ; ha a lutrin nyerőkre akarunk adót vetni, védelmezik a szegény ternócsinálókat (Zajos derültség.) és végül, ha az állampapírok visszafizetésének oly módu meghosszabbításáról van szó, mint a melyet a pénzügyminiszter törvényjavaslat alakjában beadott, de visszavont, akkor meg védelmezik a szegény gazdagokat. (Derültség.) Minden szegényt védelmeznek önök, csak a legszegényebbet: az állam deficizites kasszáját nem védelmezik. (Derültség.)

De mi azért, mert az országnak deficitje van, még sem hireszteljük azt megbukottnak és tönkrementnek, mint azt Lukács Béla t. képviselőtársam, egy igen sötét képet rajzolva helyzetünkről, igyekezett feltüntetni. Ő nagy szorgalommal összeállított számokból, a melyek a hivatalos közlönyben megjelentek, egy 62 milliónyi összeget említ, mint mely összeg erejéig adattak el Magyarországnak a legközelebbi években kényszerített árverés

utján ingó s ingatlan birtokok. Egy számot sem igyekszem belőle megerőtleníteni, sőt még hozzáteszem: bizonyosan ez a szám még nagyobbra fog növekedni akkor, ha hozzászámítjuk, hogy egyesek önkéntes eladás után váltak meg birtokuktól, a maguk jó kedvéből. De hát mit jelent ez, t. ház? Magyarország fekvő és ingó birtoka legcsekélyebb számitással tehető 10 milliárdra; ha tehát ennek egy százaléka gazdát változtat, az ország tönkremenését jelenti-e az? (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Ha t. képviselőtársam utána jár és az adatokat végignézi, találni fog 4—5 százezer frton, sőt egy millió frton felül menő eladásokat, nagy birtokkomplexumok, latifundiumok eladását, melyeknek birtokosai nem ez évben jutottak tönkre s nem a kormányzat az oka, hogy fenn nem lehetett őket tartani. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Tessék visszamenni a legboldogabb esztendőkre s látni fogják, hogy egy-egy oly latifundiumnak, mint a Grassalkoviché és Eszterházyaké, kótyavetyére jutása és parcellázása által egy

évben a birtokeladások összege a jelen évit még felül is multa. S mit jelentett ez? Hogy az ország ment tönkre? Nem! Ez azt jelentette, hogy egy család helyén, mely nagy birtokából nem tudott megélni, támadt száz meg ezer család, mely ugyanazon birtokon magának jólétet alapított. Nem vitatkozom azonban a fölött, hogy igaza van abban, hogy ez sötét árnyképe Magyarország viszonyainak. Ha 60 milliónyi birtok tulajdonosai szegénységre jutnak, megérzi a nemzet. De ne méltóztassék igaztalannak lenni s vegye észre a t. képviselő ur a fénypontokat is. Az is tény, hogy e nyomoruságos évben Magyarország birtokosai az aranyrentéből 20 millió frt árut vásároltak. A kormány egy millió 200,000 arany frtot fizet évenként Magyarország birtokosainak csupán ez egy czimen, holott a boldog években, mikor a százötvenhárom millió kölcsön kibocsáttatott, alig akadt itt vevő 700,000 frt árura. Tehát ez azt bizonyítja, hogy ha voltak is rossz gazdák, a kik a saját hibájuk miatt, ha voltak is szerencsétlen em-

berek, a kik a balsors csapásai miatt elvesztették vagyonukat, voltak ismét emberek, jó gazdák, a kik vagyont szerezni és azt megtartani tudták. (Tetszés a jobboldalon.) Ne feledje el a tisztelt képviselő ur e számításából, hogy iparvállalataink részvényei az többi idők alatt némelyek 50%-al, mások 100%-al fölemelkedtek. Ne felejtsek el, hogy egészen új kereskedelmi ágak, minő a borkereskedés, a borkivitel, azóta támadtak; hogy ez évben már mintegy három millióra megy csak a borkivitel. Ne felejtse el a t. képviselő ur kereskedelmünket, a mely Fiume felé nagy, új lendületet vett, ne feledje el lisztiparunk emelkedését, lótenyésztésünket. És ha e fényes pontokat hozzáadja azon árnyakhoz, a miket az általa festett kép vetett, akkor igaz képet fog kapni az ország helyzetéről. (Helyeslés a jobboldalról.) Mert, t. képviselőtársam, nem csak az poétázik, a ki fantáziája nyomán nem létező képeket csinál, hanem az is, a ki a látottat nem akarja meglátni — az is poétázik. (Élénk derűlség.)

Nagyobb és általános eszméket ölelt fel Széll Kálmán, midőn államháztartásunk általános helyzetét tételenként csoportosítá. Megdöbbentő biz az, hogy összes jövedelmeinkből saját belügyeink ellátására csak 18 millió marad. De hát t. képviselőtársam, Széll Kálmánnak feladata-e bennünket a falhoz szorítani azzal a kérdéssel, hogy improduktív kiadásaink összege miért ily nagy? Nem készen kaptuk-e azon törvényeket, a melyek ezeket megszabják, s a melyeket megmásítani nem tudunk? Nem készen kaptuk-e a vasutakat és ezeknek létrehozásáért ez a kormány felelős-e? Nem. Felelős ezért nemcsak az ezen kormányt megelőzőtt kormányok valamennyie, felelős ezért a ház és ebben minden ezt megelőzőtt testület, mert ezen vasutaknak létrehozását maga a képviselőház követelte és a legtöbbjét csaknem egyhangulag megszavazta. (Ugy van! Igaz!) És én mondom hozzá: nagyon jól tette, mert ezen vasuthálózatra Magyarországnak oly életszüksége volt, hogy anélkül nem volnánk ország. (Tetszés.) Ha

tehát megszavaztuk magunknak, most türjük és ne vessük szemére a kormánynak, hogy a mire köteleztük magunkat, azt teljesíteti is velünk.

De bár mondott volna hát t. képviselőtársam egy mentő eszmét, melyet keresztülvinni nem akar is, de a kormány által keresztülvitetni kívánhat. Hiszen nem azért gyültünk itt össze, hogy egymást megsemmisítsük, hanem hogy használjunk az országnak. (Ugy van! jobbfelől.) Elismeri a t. képviselő ur, hogy odáig, míg a boszniai kérdés felmerült, mindaz, a mit a kormány tett, helyes volt; hogy a boszniai dolog megváltoztathatatlan, hogy a mi helyzetünkben súlyos és nehéz, az egy kézfordítással senki által, sem ő általa, sem senki más által egyszerre meg nem változtatható. Hanem mit tegyünk? Azt tanácsolja ő, hogy igyekezzünk pénzügyeinket csendesen kifejteni. Hát hiszen nem elég csendesen fejtjük-e ki? (Zajos, tartós derültség.) Biz az kínos dolog, t. ház, hogy az általános derültség közepette annak okozója nem képes abban

osztózni. Én nagyon, de nagyon meghatva, lesujtva éreztem magamat t. képviselőtársam végszavai által, mert, midőn ő azt, a mi jó volt politikánkban, meghagyta jónak s a mi nehéz volt politikánkban s a helyzetben, azt elismerte egy hirtelen megváltoztathatatlanak, mégis azzal ült le a helyére, hogy a bizalmat megvonja eddigi barátaitól. Sajnos elveszteni egy oly columnális nagy tehetséget, mint az övé, azt tétlenségre kárhoztatva látni; de elveszteni egy jó barátot és olyankor, mikor — isten látja lelkünket — semmiféle okot nem adtunk rá: ez fáj. (Élénk helyeslés a jobb-oldalon. Derültség a baloldalon.) Ugy látszik, örömet csinálok vele a t. ellenzéknek, hogy a mi fáj, arról bevallom, hogy fáj; de én mégis bevallom.

Szilágyi Dezső (Közbeszól.): Komédia!

Jókai Mór: Azt mondja képviselő ur, hogy komédia. (Derültség a baloldalon.) Engedje meg a képviselő ur, de megbántja ezzel a szóval ezt a házat. Ez a ház csak úgy az

enyém, mint az önöké; e szinpadon nekem csak annyi az elveszteni valóm, mint önöknek, és higgyék el nekem, én babérokat e szinpadon nem kerestem, de nem is találtam soha, hanem a mit másutt szereztem, azt is itt tépték le rólam. (Élénk éljenzés a jobboldalon.)

Másik pontja a határozati javaslatnak az, hogy »a kormány a nemzet hanyatló közgazdasági erejének emelésére rendszeres tevékenységet nem tanusít.«

Már ez a tárgy csakugyan olyasmi, t. ház, a mit lehetetlen másutt megvitatni, mint az illető miniszteriumok költségvetésének részletes tárgyalásánál; ott van helye és ideje elmondani, mit tettek, mi van készülóban a jövőre és mi az, a mit a miniszteriumtól követelünk, hogy tegye, ha megtenni nem jutott eszébe. Hanem azt mondják, nektek erre nincs képességetek. Tudjuk. Mert hiszen minden nap olvassuk az önök hirlapjaiból, hogy köztünk nincs tehetség. Elismerjük, t. ház, hogy köztünk nincsenek geniek, legalább addig, míg e padokon ülünk, a mi azonban nem

gától senkit abban, hogy ha ide hagyja ezt a »societas obscurorum virum«-ot s oda átmegy, abban az órában mindjárt »lumen mundi«-vá ne legyen fölemelve. (Élénk általános derűltség.) A legpraegnansabb példáját annak, mennyire egészen más színben láthatja magát valaki a tulsó oldalon, mint itt látta, Simonyi Lajos képviselő urban találom, (Halljuk! Halljuk!) a ki szintén aláírta azon határozati javaslatot, mely szerint a kormány a nemzet hanyatló közigazdaságának emelésére rendszeres tevékenységet nem tanusit és elfelejtette azt, hogy neki ebből egy harmadrész jutna, ha liquidáltatnék. (Derűltség a jobb oldalon.) De igazságosabb vagyok hozzá, mint ő magához és volt kollegáihoz és konstátálom, hogy az ő minisztersége alatt is történtek intézkedések, melyek a közigazdaságnak nem hanyatlására, hanem emelésére szolgáltak. O alatta történtek a lótenyésztés emelésére, a távirda-hálózat kifejtésére szolgáló intézkedések. Én tehát az ő érdemeit elismerem, emlékezem rájuk, de sajnálom, hogy ő maga elfeledte. (Derűltség.)

Ezután térjünk oda vissza, hogy közöttünk nincsenek geniek. Megmondom egész őszintén, hogy én a milyen nagyon tisztelem a költészet és művészet régióiban a genieket, olyan nagyon nem óhajtok velük találkozni a praktikus életben. (Tetszés a jobboldalon.) Politikai geniekben nem hiszek, a financz-geniekre gyanakszom ; a nemzetgazdasági geniektől pedig rettegek. (Élénk tartós derűltség.)

Én a közönséges, hétköznapi emberek tanácsadása után szeretek járni. Hogy rossz évünk volt, azt magam is tudom és érzem, de én nem tűzném zászlónkra, hogy mi vagyunk azok, kik jó évet tudunk csinálni, mint t. képviselőtársaink, kik a rossz természetesen egy talajjavító törvényjavaslattal tudnának segíteni. (Derűltség.) Hisz a mult években ép a legjobb gazdának volt a legrosszabb termése s a legjobb, legkövérebb föld adta a legrosszabb aratóst. S az inséges gazdaszati eredményt nemcsak Magyarország sinyli, hanem nyög alatta Anglia, Németország, Olaszország, a gazdaszat

e mintországai. És mégis ez országokban nem akadt soha olyan vad opposzió, mely ezért a kormányt okolta volna. (Élénk derűtség.)

A harmadik ok — ezt már csakugyan papírról kell olvasnom, mert olyan szépen és körmönfonottan van írva, hogy kár volna egy szónak is belőle elveszni — a harmadik ok az, hogy: »a kormány nemcsak nem kezdeményezi a közigazgatás szükséges átalakítását, de a közigazgatás körében meghozott törvények hatályos foganatosítását is elmulasztja, sőt a közélet erkölcsi tisztaságának megőrzése körül sem tudta a kormányzat felügyeleti köteleességét azon gondossággal és szigorral teljesíteni, melyet a közérdek kíván.«

Tehát a közigazgatás szükséges átalakítása. Ez ki is lett fejtve: a választási rendszer helyett a kinevezés behozatala. (Egy hang: Ki mondta?) Én most is hallottam Eötvös Károlytól. Ez olyan tárgy, a mi fölött sokáig lehet vitatkozni. Ez a kérdés maga elég arra hogy betöltsön egy egész ülészakot. Mert nem elég megismerni egy vármegyét, meg

kell ismerni az egész országot; nem elég megtudni az egyes eseteket, az egész rendszert kell ismerni. (Helyeslés.) S mikor az adatok hálózata előttünk van, nem a szaktudós elfogultságával, nem a táblabíró előítéletével, hanem a bíró részrehajlatlanságával kell ítéletet mondani. (Tetszés a jobb oldalon.) Eznagyobb munka, mint hogy ez egy képviselőházi »speech«-chel meg lenne emelhető. Nem fogunk előle kitérni, bele fogunk menni: csak ne kívánják tőlünk, hogy e nagy kérdést úgy per tangen-tem, mintegy mellékletet, affixumát a budget-nek sebes kutyafuttában elvégezzük. (Elénk derültség.)

Sokat beszélnek a vármegyék rosszasa-ga ellen. Igaz, én is sokat hallottam róla; hanem ennek egyrészt az az oka, hogy mikor a megyerendszer uralkodik, rendesen sajtószabadság is van, s erről a szegény megyéről mindent szabad a világon írni; hanem mikor nem volt megyerendszer Magyarországon, akkor annak a kormánynak volt ám rá gond-ja, hogy a sajtószabadságot a Károlykaszár-

nyában árulják. És mégis tudomására jöttünk az ő visszaéléseiknek. Hiszen volt itt egy tökéletes administráció berendezve a központból 1860-tól 1865-ig, 1866. elejéig. És azt hiszik, hogy ezen administráció ellen nem hangzottak fel panaszok? Nem ám, mert a panaszok nekem, mint akkori lapszerkesztőnek, egy nagy csomóban az asztalou fiókjában rekedtek (Halljuk!), a melyeket közzétenni, nyomtatás alá adni életveszélyes kísérlet volt volna. Hanem mikor a rendszer változott és az ország ügyeinek vezetésére meghivatott azon államférfiu, a kinek hazafisága és bölcsesége előtt mindenkor meghajlok: én elmentem ezen panaszokkal hozzá és rendelkezésére bocsátottam azokat. Ő akkor ezen tisztikarról, a mely talán sokaknak ideálja, azt mondotta nekem, hogy itt az ideje, hogy e szemétnéptől Magyarország kormányzási tere kitisztittassék. És ugyanerről a tisztikarról Magyarország legnagyobb bölcese: Deák Ferencz, így nyilatkozott: »sujtsa őket az utókor átka, mint a kiknek kezében a tiszta buzavetőmag is út-

változott ocsuvá és zabbá.« És ezekkel szemben emlegetik önök a megyei visszaéléseket! (Tetszés jobbfelől.) De menjünk odább, arra a korszakra, midőn egy tökéletes bürokratikus rendszert inaugurált egy oly kormány, a mely tabula rasát csinált és a mely tehette azt, a mi neki tetszik. Igaz, hogy azok ellen visszaéléseket nem lehetett — kicsinyeket konstatálni, hanem a nagyját, a mely azután eclatált, nem lehetett eltakarni egy czilinderkalappal — azt tudja az egész világ. (Tetszés jobbfelől.) Ott nemcsak a tisztviselők, nemcsak a szolgabírák vitték el a közpénztárt, hanem elvitte maga a kormány is és ott hagyta helyette az államkötvényeket. Hanem ezt már régen megbocsátották, régen elfelejtették azoknak, kik ezt en gros csinálták, ellenben, ha ma az egyik vármegyében egy szolgabíró, a másik vármegyében egy alispán 20—28,000 frt közpénzt elsikkaszt, akkor feljajdulnak, hogy valamennyi szolgabíró, valamennyi alispán mind tolvaj, és valamennyinek orgazdája a magyar kormány. (Zaj,

nyugtalanság és felkiáltások balfelől: Ki mondta ezt?!)

Annak, t. ház, a ki az administráció regeneratióját komolyan óhajtja, legelőbb is számolnia kell az emberanyaggal, a melylyel rendelkezik (Ugy van! a jobb oldalon); mert akár választás, akár a kinevezés útján alapittatik is meg a tisztviselői test, ennek a testnek magának kell egészségesnek lennie. (Ugy van jobb felől.) Csak ekkor lesz működése hasznos és a hazára üdvös. (Helyeslés jobb felől.) Nem csinálhatunk titkot magunk előtt, t. ház, abból, hogy 20 évig ugarolt nálunk az adminisztrációs tehetség, mert nem volt szabad a fiatal embernek, tiltotta ezt a nemzeti becsület, az állam szolgálatába lépni; hogy ezen idő alatt nem képezhették ki magukat erre a pályára, hogy nekünk onnan kellett vennünk az erőket, a honnan kaptunk, természetes. (Tetszés jobb felől.) Ezt csak a gyakorlat és a szigorú ellenőrzés fogja helyrehozni. Praktikus emberek kellenek ide és nem baccalaureusok. (Folytonos derültség.)

Nagyon sajnáltam volna, ha megfeledekzem arról, a mit Eötvös Károly képviselő ur kiolvas ezen következő passusból: »a közélet erkölcsi tisztaságának megőrzése.« Tehát végre-valahára szőnyegre kerül ez a szó »corruptió« a házban. (Halljuk!) Nagyon szerettem, hogy szőnyegre kerül. De határozottan visszautasítom a t. képviselő urnak azon kifejezését és méltatlanul bánt velünk s a házzal, midőn azt mondta, hogy ez a vád, melyet a corruptió ellen emelnek, sujtotta a szabad-
elvű pártot és a kormányt. Mi köze volt ahhoz a kormánypártnak? Én visszautasítok e dologban minden solidaritást. (Élénk helyeslés a középén.) Es vissza fogja utasítani mindenki, a ki ezen párthoz tartozik. Ha vétettek egyesek, ott a bíró, büntesse őket; senki sem fogja közülünk kezét felemelni az ő védelmökre. Ha vétettem én, büntessenek engem, én nem fogom a pártot védelmemre hívni. Tessék konkrét eseteket felhozni, tessék tribunált csinálni; kész vagyok abba is beleegyezni, hogy a mint Észak-Amerikában van, maga a

ház, a parlament ítéljen tagjai fölött, vegye sorba őket és ha valahol a legkisebb vétséget találja, mondja ki a bűnöst és utasítsa ki ebből a házból. Egyes emberek szégyenét a párt arczába vágni, nem méltányos. (Élénk helyeslés a középén.)

Azt mondja a harmadik pont, hogy a közigazgatás körében meghozott törvények hatályos foganatosítását is elmulasztotta a kormány! Meg kell adni, oly ügyesen van fogalmazva, hogy mindent lehet olvasni belőle és semmit. Talán az van szemünkre vetve, hogy a közigazgatási bizottság intézménye nem elég erélyes organum arra, hogy a visszaéléseknek elejét vegye, hogy valósággal kormányozni s a közigazgatást vezetni tudja. Erre nézve azt vagyok bátor mondani, hogy e részben minket magunkat kell átgyurni és másformákká csinálni; mert úgy volt az a régi nemes világban, így van az most is, hogy addig teljes számmal van együtt közigazgatási bizottság és közgyűlés, míg magas politikáról van szó, míg Törökország sorsát kell intézni;

hanem mihelyt arról van szó, hogy utakat csináljanak; mihelyt számokról van szó, akkor dispareal minden ember, haza megy s csak azok maradnak ott határozatot hozni, kik érdekelve vannak. (Élénk tetszés a középén.) Ez nem az intézmény hibája, ez a magunk hibája; nekünk kell más formákká lennünk, s másforma lesz az intézmény.

Hanem hát minden kis bajt megszázsorozni, azt nagyra felfujni, és azt a kormánynak gallérjához varrni — ez most az időknek áramlata, mert hiszen a főczél az: lejáratni a kormányt és annak pártját. Be kell bizonyítani, hogy ez a legjobban szidott kormány és ezzel minden be van bizonyítva. Én azonban bátor vagyok az idők áramlatával ellenkező nézetet kimondani. Én előttem legnagyobb érdeme van annak az alkotmányos kormánynak, melyet leghosszabb ideig lehet szidni. (Tetszés a jobb oldalon.)

Sokkal kevesebb érdeme, de még mindig érdeme van annak a kormánynak, a melyet csak rövid ideig lehet szidni, de igen-igen kis

érdeme van előttem annak a kormányférfinak, kit csak egy kis ideig lehet magasztalni és mikor következik a szidás: itt hagyja azt a successora számára. (Derűtség jobb felől.) Oly kormány pedig, melyet hosszú ideig lehessen magasztalni, ebben a mi Magyarorszá-
gunkban nem volt és nem is lesz soha. (Igaz! Ugy van! jobb felől.)

T. képviselőtársam: Apponyi azt mondá Macaulay nyomán, hogy azon képességek, melyek a hatalom elnyerésére és megtartására szükségesek, s azok, melyek a hatalomnak üdvös módon való gyakorlására szükségesek, gyakran két személyben külön választva találhatók. Ezt Macaulay mondta. Angliában nem ismernek többféle fajta államférfiut e kettőnél, mi azonban magyarok még egy harmadik fajtáját is ismerjük az államférfiaknak, és ezek azok, kik sem az egyik, sem a másik képességet nem bírják, hanem mégis örökké a hatalomra jutás sejtelmét táplálják magukban. (Élénk helyeslés és derűtség jobb felől.)

Hogy birnak-e t. képviselőtársam Appo-

nyi Albert és társai a hatalom üdvös kezelésére szükséges tulajdonokkal, ezt előterjesztett programjukkal erősen-gyengén bizonyították be (Élénk helyeslés jobb felől.); hanem azt, hogy a hatalomra jutás tehetségével nem bírnak, azt fényesen bebizonyították ezen határozati javaslattal, a mit én őszintén sajnálok, mert ez által kényszeritenek bennünket tovább is itt maradni, szidatni a kormányt s vele együtt magunkat. (Helyeslés jobb felől).

T. ház! Annyi jó izlést tegyen fel felőlem mindenki, hogy én most ezen kormányt, melyet ellenfeleim oly méltatlanul megtámadnak, én, a ki ennek elvbarátai és martyrtársai közé tartozom, itt magasztalással elhalmozni nem fogom, hanem politikájával való megelégedésemet a multban s bizalmamat politikája iránt a jövőre nézve kifejezve: az előterjesztett költségvetést elfogadom, s a két, három, vagy nem tudom, hány határozati javaslatot en masse ott felejttem. (Zajos helyeslés és éljenzés jobb felől.)

